

ค้นหาความหมายในเรื่องปรัมปรา (27)

โดย ศ.กิริติ บุญเจือ
มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ราชบัณฑิตสาขาปรัชญา

เทพบุตรคายเออนายเลียส

เทพบุตรคายเออนายเลียส(Dionysus) ชาวโรมันเรียกแบคเคิส(Bacchus) เป็น โอรสของเทวราชซุสกับจันทร์ เทวีเจ้าแม่แห่งดวงจันทร์คู่กับสุริยเทพ ชาวกรีกมีหลายนามสำหรับเรียกเจ้าแม่แห่งดวงจันทร์ คือ อาร์เทมิส (Artemis) เซเมอลิ(Semele) Selene (ซีลีนิ) ทรายะนิ(Thyone) คายะนิ(Dione) ไอโอว์(Io) ดีมีเทอร์ (Demeter) เพอร์เซเฟอเน(Persephone) เฟอริเฟอเทอ(Pherephata) ลีธิ(Lethe) ฯลฯ ซึ่งมีประวัติเหลื่อมล้ำกัน ยากที่จะรวมเข้าเป็นประวัติขององค์เดียวกันได้ แต่ทุกนามมีประวัติร่วมกันตรงที่ล้วนแต่เป็นมารดาของเทพบุตรคายเออนายเลียส โดยมีเทวราชซุสเป็นพระบิดา

เรามาช่วยกันสืบดูประวัติของเทวีเซเมอลิเป็นตัวอย่าง เพราะตื่นเต้นดี ส่วนประวัติของเทวีอื่นๆนั้น เอาไว้ ค่อยค้นหาเล่าในที่อื่นควรต่อไป เทวีเซเมอลิเป็นธิดาของกษัตริย์แคดเมิส (Cadmus) แห่งชิปส์กับนางอสุริฮาร์โมนี(Harmonia) พอแตกเนื้อสาวเท่านั้นเธอก็สวยรวยเสน่ห์อย่างยิ่งจนเทวราชซุสอดพระทัยไม่ไหว ยอมถ่อมองค์ลงเป็นมนุษย์เดินดินในรูปของหนุ่มรูปหล่อขอความรักจากเธอ จนแล้วจนรอดเธอก็ไม่ยอมเออด้วย จะใช้อำนาจเทพบังคับก็รู้สึกไม่ภูมิใจพระทัย ในที่สุดก็ชนะใจเธอได้ด้วยคำมั่นสัญญาในลักษณะของสาบานในนามของแม่น้ำสติกส์(Styx) ที่คั่นระหว่างโลกมนุษย์กับโลกบาดาลซึ่งถือว่าไม่มีใครจะกล้าฝ่าฝืนไม่ว่าเทพหรือมนุษย์ เพราะจะเป็นเหตุให้สูญเสียตำแหน่งทุกอย่าง ครั้นเธอตั้งครรภ์ความก็แตกไปถึงเทวราชินี ซึ่งอย่างที่รู้ๆกันอยู่ ทรงหึงและวางแผนล้างแค้นอย่างโลหิตเย็น ซึ่งแต่ละครั้งไม่ซ้ำแบบกัน ครั้งหนึ่งทรงปลอมองค์เป็นหญิงผู้มากด้วยประสบการณ์และรอบรู้ ใจดีและหวังดี เสแสร้งแสดงความยินดีด้วยที่ได้สามีเป็นถึงเทวราช แล้วก็ทรงถือโอกาสขู่เหย้าให้หยอกได้เห็นองค์จริงของเทวราชเมื่อเข้ามาหาบนเตียงนอน เจ้าหญิงเซเมอลิอดปลื้มในพระทัยไม่ได้ที่ ได้รับคำยืนยันขอสรรเสริญ ทำให้เคลิบเคลิ้มในความยิ่งใหญ่ของตนเอง แล้วก็หลงเชื่อคำขู่เหย้าเสียมสอลว่าทำไมไม่ขอให้พระสวามีแสดงองค์อย่างรุ่งโรจน์ยิ่งใหญ่ให้เห็นประจักษ์สักที เทวราชซุสไม่ทรงเห็นด้วย ทรงเกลี้ยกล่อมให้เธอล้มเลิกความคิดสักเท่าใดก็ไม่ได้ผล เธอกลับทวงสิทธิ์คำสาบานโดยอ้างแม่น้ำสติกส์ ครั้นทนการอดอ้อนไม่ไหว จึงต้องยอมโปรดให้ตามใจเธอซึ่งไม่น่าเลย เพราะรู้ทั้งรู้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ครั้นเอาจริงเข้าก็กลายเป็นฟ้าผ่าเผาผลาญทุกสิ่ง โดยรอบ พระนางเซเมอลิถูกเผาผลาญไปต่อพระพักตร์ เทวราชช่วยได้แต่โอรสในครรภ์ โดยทรงชิงเอามาเก็บรักษาไว้ในสะโพกของพระองค์เพื่อหล่อเลี้ยงชีวิตทารกไปจนครบเวลาคลอด จึงมอบให้เทพเฮอร์มิส(Hermes)จัดการดูแล การได้เติบโตด้วยสายโลหิตของเทวราช ทำให้คายเออนายเลียสมีชีวิตอมตะกลายเป็นเทพไปโดยอัตโนมัติ จึงนับเป็นอันสงค้จากความผิดพลาดของมารดาของตนเอง ซึ่งภายหลังคายเออนายเลียสจะตอบแทนโดยพานางออกจากแดนผู้ตายฮาดีส นำขึ้นเฝ้าเทวราชซึ่งก็ได้ประทานพรให้เป็นเทวีอมตะแห่งพระจันทร์ไปด้วย

เทพเฮอร์มิสเป็นเทพสื่อสาร ไม่อยู่กับที่ ไม่อาจจะเลี้ยงดูเทพองค์น้อยคายเออนายเลิสได้ จึงนำไปมอบให้อายโนว์(Ino)น้องสาวของเซเมลิซึ่งเป็นราชินีองค์ที่สองของกษัตริย์แอเธอเมิส(Athamas) แห่งนครรัฐออร์เคอมีเนิส (Orchomenus)แห่งแคว้นบีโอเซอ(Boeotia)บนฝั่งของช่องแคบยูบีเออ(Euboea) รับไปเลี้ยงดู โดยกำชับให้แต่งตัวเป็นเด็กผู้หญิงเพื่อปิดบังเทวราชินีเธอ แต่ก็ไม่รอดพ้นสายตาไปได้ ต้องให้เทพเฮอร์มิสรีบพาหนีไปและแปลงร่างให้เป็นแกะ มอบให้นางล่าธารแห่งภูเขานายเสอ(Nisa)ช่วยเลี้ยงดู พวกเขาไปซ่อนตัวไว้ในถ้ำ จึงรอดพ้นสายตาของฮีโรผู้สอดสายพระเนตรอันกว้างไกลจากท้องฟ้าความอยู่ตลอดเวลา จึงรอดพ้นสายตาไปได้ ถึงเต็บโตเป็นหนุ่ม จึงกลับร่างเป็นชายหนุ่มรูปหล่อออกจากถ้ำ นางล่าธารเหล่านั้นจึงได้รับบำเหน็จจากเทวราชให้ขึ้นไปดูแลดาวกลุ่มหนึ่งบนฟ้า คือดาวกลุ่มไนซีดีส(Nyseides)

ส่วนในวังของนครรัฐออร์เคอมีเนิส ที่รับซ่อนตัวเทพคายเออนายเซิสโดยเลี้ยงดูไว้ในกลุ่มของเด็กหญิงนั้น ครั้นจับได้เทวราชินีเธออาฆาตหนัก บันดาลให้ราชินีอายโนว์เกิดรู้สึกกลัวว่าโอรสของตนจะไม่ได้ครองราชย์ จึงพยายามวางแผนกำจัดเจ้าฟ้า 2 องค์ที่เกิดจากราชินีองค์ก่อนซึ่งก็คือนางเมฆนามว่า เนเฟอลิ(Nephele) โดยที่เทวราชินีเธอส่งมาให้ได้อยู่กินกับกษัตริย์จนเกิดโอรสและธิดาอย่างละองค์ แต่พระทัยของกษัตริย์ฝักใฝ่อยู่กับเจ้าหญิงอายโนว์น้องสาวของเซเมลิจนเกิดโอรสและธิดาอย่างละองค์เช่นกัน นางเมฆรู้สึกน้อยพระทัยทนดูไม่ได้ จึงกลับไปยังวิมานเมฆของตนตามเดิม พระนางอายโนว์ทรงวางแผนกำจัดโอรสธิดาของนางเมฆอย่างแนบเนียน โดยในวันพีชมงคลเธอจัดการเอาเมล็ดพันธุ์ข้าวไปคว่ำเสียก่อนที่จะเอาเข้าพิธีหว่าน จึงไม่ออกเลย นางจึงให้ขุนวังไปปรึกษาโหร โดยกำชับว่าโหรจะว่าอย่างไรก็ตาม กลับมาให้รายงานว่าโหรสั่งให้ฆ่าโอรสธิดาบูชาัญจึงจะให้พืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมดังเดิม นางเมฆรู้ทันกลอุบาย จึงใช้แกะที่ออกขนเป็นทองคำมารับโอรสธิดาเหาะหนีไปจากวังธิดาเกิดดวงนอนจึงพลัดตกจากหลังแกะขนทองคำ ตกกลงไปในทะเล เธอชื่อเฮลเล(Helle)ทะเลนั้นจึงได้ชื่อว่าทะเลเฮลเล (Hellespont : Pontus แปลว่าทะเล) หรือเฮลเลสปันท์ตั้งแต่นั้นมา ส่วนโอรสถูกนำตัวไปลี้ภัยอยู่ในวังของกษัตริย์แห่งกาลเคิส(Colchis)ซึ่งมีธิดาเพียงองค์เดียว ทุกอย่างจึงจบลงด้วยดี โดยโอรสนางเมฆได้เป็นกษัตริย์องค์ต่อมาและครองรักครองบัลลังก์เป็นสุขไปตลอดชีวิต

ทางวังแห่งนครรัฐออร์เคอมีเนิสนั้น ฮีเธอยังไม่ยอมลดลาวาสอก บันดาลให้กษัตริย์แอเธอเมิสเกิดคลุ้มคลั่งที่บุตรธิดากลับหายตัวไป จึงทรงอาละวาดและสังหารโอรสที่เกิดจากพระนางอายโนว์ พระนางอายโนว์ต้องหนีเอาชีวิตรอดพร้อมโอรสองค์เล็ก ครั้นจวนตัวก็เลยกอดกันกระโดดลงทะเล เทวราชซุสช่วยได้เพียงให้แปรสภาพเป็นเทพธิดาและเทพบุตรแห่งทะเลโดยฝากฝังไว้กับเทพสมุทร โปซายดันผู้เป็นเทพอนุชา

หวนกลับมาสืบประวัติของเทพคายเออนายเลิสโดยเฉพาะ พอแตกเนื้อหนุ่มกล้าออกจากถ้ำเท่านั้น ฮีเธอก็จับยามสามตาเห็นทันที จึงรีบสาปให้เป็นหนุ่มจี๊เมมา แต่ก็เป็นอมตะอยู่ยงคงกะพัน ไม่มีใครจะทำลายได้ จึงดูหรัศดูหรไปหาชาวบ้านแถบภูเขานั้นสอนให้รู้จักปลูกองุ่นและทำเหล้าองุ่น พวกเขาดีแล้วชอบใจ จึงเลือกเหล้าองุ่นรศดีถวายเป็นประจำ มีภูเขาหลายแห่งในดินแดนกรีซที่ชื่อนายเสอ (Nisa)และทุกแห่งก็มีถ้ำและชาวท้องที่ก็อ้างว่าเป็นถ้ำที่หลบซ่อนตัวของเทพคายเออ นายเลิส รวมทั้งอ้างว่าบรรพบุรุษของตนได้เรียนรู้วิธีปลูกองุ่นและทำเหล้าองุ่นจากเทพคายเออนายเลิสด้วยกันทั้งสิ้น เมื่อสอนชาวบ้านรอบๆภูเขานายเสอจนทั่วหน้าแล้ว ก็ไม่ชอบอยู่

เดินทางไปยังที่ต่างๆ ตามลำดับเพื่อสอนให้ปลูกองุ่นและทำเหล้าองุ่น พร้อมทั้งแนะนำให้พัฒนาชีวิตสร้างสังคม อารยะขึ้นในทุกแห่งที่ไปถึง จึงปรากฏว่าการนับถือเทพดาเออนายเลิสเป็นที่นิยมทั่วไปในทุกแห่งที่มีชาวกรีกอาศัย อยู่

ภายหลังชาวโรมันก็รับเอาไปนับถืออย่างแพร่หลายเช่นกัน โดยเรียกนามเป็นภาษาละตินว่าแบคเคิส(Bacchus) กองทัพของกษัตริย์เอลิกแซนเดอร์นำไปเผยแพร่จนถึงอินเดีย

ที่ใดไม่ต้องรับเทพดาเออนายเลิสจะถูกลงโทษต่าง ๆ นานา ดังปรากฏมีเรื่องเล่าไว้มากมาย จะยกมาเล่า เป็นตัวอย่างสักเรื่องหนึ่งดังต่อไปนี้ ครั้งหนึ่งเทพดาเออนายเลิส เนื่องจากตอนนั้นยังไม่ได้รับอนุญาตให้เหาะ เหนินเดินอากาศ ต้องการเดินทางข้ามทะเลจากเกาะ ไอเคเรีย(Icaria) ไปยังเกาะแนกซัส(Naxos) ซึ่งอยู่ในทะเลอีเจียน ด้วยกัน ได้ว่าจ้างเรือของโจรสลัดให้นำตนไป นายโจรเกิดความโลภคิดหักหลัง จึงแล่นใบมุ่งไปทางฝั่งของเอเชีย โดยหวังจะจับขายเป็นทาส พอเทพรู้สึกตัวว่าถูกหักหลังเท่านั้น ก็แปลงเสาะกระโดงและแจวทั้งหมดเป็นงู ตนเอง แปลงร่างเป็นสิ่งโตเถาอาวอิ(Ivy) งอกขึ้นเลื้อยรอบลำเรือ มีเสียงเพลงขลุ่ยบรรเลงได้ยินทั้งลำเรือ โจรทั้งโขยงพากันตื่นตระหนกถึงขีดสุด พากันกระโจนลงน้ำโดยไม่คิดชีวิต และถูกสาปให้เป็นปลาโลมาสืบลูกหลานมาจนทุกวันนี้ ชาวเดินเรือกรีกจึงนิยมนำเถาอาวอิผูกกับเสาะกระโดงเรือเพื่อการระเทพดาเออนายเลิสด้วยประการฉะนี้

ดาเออนายเลิสเป็นเทพประเภทสะเทิ้นบกสะเทิ้นน้ำ หรือพูดให้ตรงกว่านั้นว่าสะเทิ้นเทพสะเทิ้นมนุษย์ คือมีมารดาเป็นมนุษย์ แต่บังเอิญได้เป็นสนมเก็บของเทวราชจึงช่วยให้ดาเออนายเลิสมีบิดาเป็นเทพ สภาพเช่นนี้ เป็นทั้งโชคร้ายและโชคดีสำหรับดาเออนายเลิส โชคร้ายก็คือถูกเทวีราซินีผู้หึงหวงตามล้างตามแค้นจนมารดาต้อง ดายลงในขณะยังไม่คลอดบุตร ดาเออนายเลิสคลอดไม่ครบกำหนด ก็ต้องเป็นเป่าแห่งการตามไล่ล่าอย่างเอาเป็น เอาตาย หวาดหวัดเอาตัวไม่รอดอยู่หลายครั้ง ตัวเองรอดได้แต่ผู้ให้ความช่วยเหลือก็ได้รับทั้งเคราะห์จากเทวีราซินี และบำเน็จจากเทวราช คุณก็เป็นชีวิตที่น่าตื่นเต้นดี ต้องผ่านร้อนผ่านหนาวอยู่เช่นนี้เป็นเวลานานพอสมควร เทวี ราซินีจึงยอมให้อภัยเพราะได้ทำความดีไว้มากระหว่างที่เอาแอะอะไรไม่ได้ในชีวิต ถึงขนาดนั้นแล้วจึงได้โชคคือ องค์กรเทวราชยกย่องขึ้นเป็นสมาชิกองค์หนึ่งของสภาเทพ มีสิทธิลงไปยังโลกแห่งบาดาลนำเอามารดาขึ้นมาให้ เทวราชยกย่องขึ้นสู่ตำแหน่งเทวีในสรวงสวรรค์ชั้น โอลิมพิส

เมื่อได้รับการยกย่องขึ้นเป็นเทพเจ้าแห่งสภาโอลิมพิสแล้ว ดาเออนายเลิสก็วางองค์เหมือนมนุษย์ที่มาจาก พื้นเพต่ำและได้ดำรงตำแหน่งสูง น้ำพระทัยของพระองค์ยังตัดจากสภาพสะเทิ้นเทพสะเทิ้นมนุษย์ไม่ได้ พระทัย ซึกหนึ่งยังติดดิน ทรงเข้าใจความต้องการและความเดือดร้อนของมนุษย์ ทรงอยากจะสอนทุกคนให้ได้พัฒนาความ เป็นอยู่ให้ดีขึ้น ทรงอยากให้ทุกคนมีสุขปราศจากทุกข์ จึงทรงเพียรสละเวลาไปสอนให้ทุกแห่งรู้จักทำเหล้าองุ่นเพื่อ สุขภาพและความบันเทิงในจิตใจ(ตามคติตะวันตก) ทรงสอนให้รู้จักทำการเกษตรเสริมการล่าสัตว์และหาผักผลไม้ ป่า ทรงสอนให้รู้จักใช้สมุนไพรรักษาโรค ฯลฯ แต่ขณะเดียวกันพระทัยอีกซึกหนึ่งยังแสดงความภูมิใจและห่อ ดำแหน่งและฐานะของความเป็นมนุษย์เหนือมนุษย์ของพระองค์ ดังนั้นเมื่อทำบุญคุณแล้วก็ทรงทวงบุญคุณ ต้องมี การยกยอสรรเสริญ มีการจัดสมโภชกันอย่างมโหฬาร ใครให้เกียรติยกย่องก็ทรงพอพระทัย ใครไม่ยอมรับรู้ความ โชคดีของพระองค์ก็จะถูกกระทำด้วยความเคียดแค้นเกินแก่เหตุ มีเรื่องเล่าประเภทนี้มากมายที่เรียบเรียงขึ้นมาและ

เผยแพร่ออกไปโดยผู้มีศรัทธา เพื่อเตือนสติคนทั้งหลายว่าไม่เชื่อก็อย่าลบลู่ขาดขวาง ภัยจะมาถึงตัวอย่างตั้งตัวไม่คิด การเผยแพร่นี้จึงมีทั้งล่อทั้งชน ทั้งชักชวนและปรัม คือชวนให้มาร่วมถวายสักการะเพื่อจะได้สิ่งตอบแทนเหลือล้น แต่ก็ปรัมว่าอย่าเพิกเฉยและอย่าต่อต้านเป็นอันขาด เพราะภัยอาจจะมาถึงตัวและครอบครัวโดยไม่จำเป็นต้องมีใครหรืออะไรมาบอกล่วงหน้า จะขอยกมาเป็นอุทาหรณ์ดังต่อไปนี้

หวนกลับมาติดตามความเป็นไปของนครรัฐธิบีสในวังของกษัตริย์แคเดมิส (Cadmus) พระราชบิดาของพระนางเซเมอลิผู้เป็นพระมารดาของเทพดาเยอนายเลซิส มีผู้สืบบัลลังก์ต่อมาคือพระราชบุตรเขยสาวามีของพระธิดาเอเกวี (Agave) ทรงสิ้นรัชกาลไปโดยไม่ได้ทำสิ่งประทับใจไว้ พระโอรสนามว่าเพนเทิส(Pentheus)สืบบัลลังก์ต่อมาโดยมีพระมารดาเอเกวีเป็นที่ปรึกษา มาถึงตอนนี้ดาเยอนายเลซิสได้ขึ้นตำแหน่งเทพแห่งสภาโอลิมเปียและพระมารดาเซเมอลิขึ้นเป็นเทวีแล้ว การนับถือเทพดาเยอนายเลซิสและเทวีเซเมอลิแผ่ขยายไปตามนครรัฐต่างๆของชาวกรีกอย่างทั่วถึงแล้ว รวมทั้งในนครรัฐธิบีสของกษัตริย์เพนเทิส ซึ่งเป็นหลานป้าของเทวีเซเมอลิและเป็นลูกพี่ของเทพดาเยอนายเลซิสนั่นเอง กษัตริย์เพนเทิสไม่เชื่อและไม่สนับสนุนการนับถือเทพดาเยอนายเลซิส พระมารดาและญาติๆผู้ใหญ่จะดักเตือนเท่าใดก็ไม่เชื่อฟัง ถึงวันสมโภชเทพดาเยอนายเลซิส มีการรวมกลุ่มของผู้ศรัทธาดื่มเหล้าองุ่นแล้วร้องรำทำเพลงสรรเสริญขอเทพดาเยอนายเลซิสและเทวีเซเมอลิกันอย่างสุดเหวี่ยง เข้าชั้น ไคลแมกซ์คลั่งไคล้ กษัตริย์แอบตั้งเหตุการณ์อย่างเงียบๆบนต้นไม้ ครั้นผู้คนกำลังคลั่งไคล้ซึ่งมีพระมารดาผู้เป็นประธานรวมอยู่ด้วย มาพบกษัตริย์ผู้ไม่ยอมร่วมคลั่งไคล้ด้วยเกาะอยู่บนต้นไม้ก็เข้าใจผิดว่าเป็นสัตว์ป่าอันตราย จึงลุ่มรุมทำร้ายจนพระกายแหลกเหลวไม่มีชีวิต ขณะนั้นก็เกิดแผ่นดินไหว เกิดไฟไหม้โดยยังเหลือซากของเดิมให้เห็นอยู่บ้าง ต่อมาโอรสแห่งเคลฟายได้สั่งให้ชาวเมืองธิบีสเอาต้นไม้ต้นนั้น นำมาแกะสลักเป็นรูปเทพดาเยอนายเลซิสไว้บูชาเป็นองค์เทพประจำเมือง

ทั้งเซเมอลิและดาเยอนายเลซิสเป็นศัพท์แปลกในภาษากรีก นักปราชญ์ทางภาษาจึงสันนิษฐานว่าเดิมน่าจะเป็นเทพและเทวีของชาวเอเชียไมเนอร์ในแคว้นฟริเจีย(Phrygia)มาก่อน หากดูแผนที่เอเชียไมเนอร์สมัยกรีก รุ่งโรจน์ ตามชายฝั่งทะเลตั้งแต่บนลงล่างจะพบแคว้นตามชายฝั่งทะเลตามลำดับดังนี้ แคว้น Bithynia (นิโคมีเดียและนายเซียอยู่ในแคว้นนี้) Troas (ทรอยอยู่ในแคว้นนี้), Mysia (เพอร์เกอมนันอยู่ในแคว้นนี้), Lydia (โคเลอฟินอยู่ในแคว้นนี้), Caria (ไมลิสเทออยู่ในแคว้นนี้), และ Lycia เลี้ยวไปทางตะวันออกตามชายฝั่งตอนใต้จะพบแคว้น Pamphylia, Cilicia ถัดจากแคว้นชายฝั่งเหล่านี้ก็เข้าไปในผืนแผ่นดินรวมเรียกว่าดินแดนฟริเจียอันประกอบด้วยแคว้น Pontus, Galatia, Cappadocia จนไปจรดเมโสโปเตเมียทางตะวันออก เนื่องจากดินแดนฟริเจียอยู่ห่างจากทะเลไม่ผู้มีการติดต่อกับโลกภายนอก ด้วยความเจริญด้อยกว่าดินแดนชายฝั่งทะเล คนสมัยนั้นจึงถือว่าเป็นดินแดนลึกลับ มีความเชื่อถือและพิธีกรรมลึกลับ ให้คุณแต่ก็น่ากลัว การนับถือเทพดาเยอนายเลซิสและเทวีเซเมอลิจึงน่าจะเป็นศาสนาดั้งเดิมของเกษตรกรแห่งฟริเจียมาก่อน ส่วนหนึ่งของชนพวกนี้คงได้อพยพมาอยู่ในดินแดนกรีซ หลังจากที่ชาวกรีกเผ่าอารยันเข้าตั้งหลักแหล่งแล้ว โสมเมอร์จึงมิได้กล่าวถึงเซเมอลิหรือดาเยอนายเลซิส แต่เสียชีวิตถือว่าได้รับการยกย่องขึ้นเป็นเทพของสภาโอลิมเปียรุ่นล่าสุด ซึ่งแสดงถึงการยอมรับว่าเป็นส่วนหนึ่งของศาสนากรีกในภายหลัง เราจะศึกษาเรื่องนี้กันต่อเมื่อก้าวถึงลัทธินอร์เฟียส(Orpheus)ซึ่งมาจากฟริเจียเช่นกัน

www.kiriti.bunchua.com